

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Sacra-||mento Evcharistiae,|| contra Oecolampadium,
opusculum:||**

Clicthove, Josse

Coloniae, 1527

VD16 C 4208

Qua[m]uis humanus sensus & r[ati]o naturalis, nequaqu[ue]
co[m]prehe[n]da[n]t sublimitate[m] mysterii sacrosanctae eucharistiae:
ob id t[ame]n no[n] deesse in eo ingens miraculu[m]. II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30220

Quāvis humanus sensus & ratio naturalis, nequāq̄ cōprehendant sublimitatem mysterij sacrosanctæ eucharistiæ: ob id tamen nō deesse in eo ingens miraculū. Ca. II

SEcūda obiectio. Miraculorū singularium natura est: manifeste & efficaciter infirmorū animos in fide recreare. Hæc autem q̄ de eucharistia prædicantur: latentia sunt & inuisibilia, sensusq̄ fallentia. Et sic fidē non promouēt sed infirmant: cōscientiasq̄ sine fructu reddunt attonitas, ac torquent magis q̄ ullum aliud. Deniq̄ quod mysticis uerbis piē doctū est, demoliuntur: & a dominicæ passionis memoria in sui rapiunt admirationem. Est enim institutū eucharistiæ mysterium: in cōmemorationem mortis domini perpetuam. In quo si ponantur ea q̄ prædicantur miracula: intenti in illorū contemplationē, & admirationem animi fidelium, prorsus abducuntur a memoria dominicæ passionis, q̄ non queant simul acie considerationis ad plura innectere. Hæc Oecolampadius. **R**esponso: Abnegandum est, omnium miraculorū naturam esse: q̄ sensui manifesta sint atq̄ comperta, ut infirmos animos in fide consolident. Siquidem mūdi ex nihilo creatio: manifesta sensus cognitione nunq̄ fuit perspecta, sed sola attingitur fidei luce. Cuius expertes pleriq̄ philosophi: mundum posuerūt anterioribus sæculis perpetuum, nec unq̄ exortum. Ita & futura mundi per ignem consummatio: miraculum apud nos habetur, suo complendum tempore. attamen nobis nullo sensus experimento est exploratū: sed sola fidei notitia persuasum. Quia destituti nōnulli naturalium rerū disquisitores, & physiologi: cen-

7

“

“

“

“

“

“

“

“

I. Cor. 13

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

Multa esse miraculaq̄

L

DE SACRAMENTO

sensu non
cōprehen-
duntur.

suerunt mundum hunc sensibilem perpetuo dura-
tur, nec interitum aliquando passurum. Nonne et
generalis illa mortuorum resurrectio i nouissimo
die seculi; miraculum censeretur debet etiam nunc a
nobis? Quis manifesta sensus notione nō deprehen-
datur: sed sola fide. Omitto Christi incarnationem
candidissimæ uirginis & matris dei conceptum et
partum, imo perpetuam uirginitatem: & consimi-
lia id genus admirabilia dei opera, quæ nullo sen-
sus iudicio cuiquam sunt cognita, sed sola fide in-
concussè a nobis tenentur: attamen non deperdūt
illa ob id, ueram miraculorū rationem. Sic & uene-
rabile eucharistiæ mysterium, quæuis aperta sensus
cognitione non attingatur, imo sensus ipsi corpo-
rales in illo fallantur: haud tamen desinit esse mira-
culum. quoniam superior sensu & omni humana
ratione fides, cœlesti lumine mentibus fidelium it-
radians: efficaciter edocet nos altitudinē tanti my-
sterij, illudque ut grande miraculum, ueneratione di-
gna prosequitur. Neque in amplectendo reuerētē
& firmiter hoc sacramento, ex sensuum nostrorū
aut humanæ rationis iudicio pēdere debemus: sed
ex solidæ & incōcussæ fidei indimobili firmamen-
to. Sicut sancta concinit & faciendum monet ec-
clesia: in hunc modum. Et si sensus deficit: ad fir-
mandum cor syncærum, sola fides sufficit. Et rur-
sum. Quod non capis, quod non uides: animosa fir-
mat fides, præter rerū ordinem. ¶ Admonet idem
præclare & Chrysostomus, in homelia octoge-
simatertia, super Matthæum hisce uerbis. Creda-
mus itaque ubique deo, neque repugnemus ei: etiam si
sensui & cogitationi nostræ absurdum esse uidea-
tur quod dicit, superetque & sensum & rationem
nostram, Quod in omnibus, & præcipue in myste-

Chrysoſt.

in ijs faciamus: non illa quæ ante nos iacent solummodo aspicientes, sed uerba quoque eius tenentes. Nam uerbis eius: defraudari non possumus. Sensus uero noster: deceptu facillimus est. Illa, falsa esse non possunt: hic sapius atque sapius decipitur.

Quoniam ergo ille dixit, hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate: sed credamus & oculis intellectus id perspiciamus. Nihil enim sensibile: traditum nobis a Christo sub rebus sensibilibus. Omnia uero quæ tradidit: insensibilia sunt. Sic & in baptismo per aquam, quæ res sensibilis est: donum illud conceditur. Quod autem in ea conficitur: intelligibile quidem est. Nam si tu incorporeus esses: nude ipsa dona incorporea tradidisset tibi.

Matth. 2

Quoniam uero corpori coniuncta est anima tua: in sensibilibus intelligenda tibi traduntur. Hæc Chrysostomus. **¶** A cuius sententia non dissidens uenerabilis pater, Anselmus Cantuariensis: luculenter ostendit in libro suo, de incarnatione uerbi inscripto (in quo hanc pertractat quæstionem, quomodo solus dei filius est incarnatus, & non pater, nec spiritus sanctus, cum tamen sint eiusdem substantiæ) hanc per multis fuisse in ijs quæ ad fidem spectant occasionem errandi: quæ uoluerint ratione humana capere ac comprehendere alta fidei mysteria, antequam crederent, & quæ intellectus capacitate ac iudicio attingere non potuerunt: regularint eadem & credere, fideque firma profiteri. Siquidem in secundo libri illius capit. ita dicit: Sed priusquam de quæstione differam: aliquid præmittam ad cõpescendam eorum præsumptionem, quæ nefanda temeritate audent disputare contra aliquid eorum quæ fides Christiana confitetur: quoniam id intellectu capere nequeunt. Et potius insipienti supbia iudicant, nul

4
Opus Anselmi de incarnatione uerbi,

Anselmus

DE SACRAMENTO

latenus esse posse quod nequeunt intelligere: q̄ hu-
mili sapientia fateantur esse multa posse, quæ ipsi
nō ualeant cōprehendere. Nullus quippe Christia-
nus debet disputare: qm̄ quod catholica ecclesia cor-
pus credit & ore confitetur, non sit, sed semper e-
andem fidem induendo: humiliter q̄tum pōt, quæ
cundum illam uiuendo: humiliter q̄tum pōt, quæ
rere rationem quō sit. Si pōt intelligere: deo grati-
as agat, si non potest, non immittat cornua ad uenti-
landum, sed submittat caput ad uenerandum. Citi-
us enim potest in se confidens humana sapiētia, im-
pingendo cornua sibi auellere: q̄ innitendo petram
hanc euellere. Solent enim quidam cum cœperint
quasi cornua confidentis sibi sciētia producere (ne-
scientes, q̄ si quis existimat se scire aliquid: nōdum
cognouit, quemadmodum oporteat eum scire an-
te q̄ habeant per soliditatem fidei alas spirituales:
in altissimas de fide q̄stiones præsumptuose assur-
gere. Vnde fit, ut dū ad illa quæ prius fidei scalam
exigunt (sicut scriptum est, nisi credideritis: nō in-
telligetis) præpostere prius per intellectum conan-
tur ascendere: in multimodos errores per intelle-
ctus defectum cogantur descendere. Palam nanq̄
est, quia illi non habent fidei firmitatem: qui qm̄
quod credunt, intelligere non possunt: disputant cō-
tra eiusdē fidei a sanctis patribus confirmatam ue-
ritatem. Velut si uespertilioes & noctuæ, non ni-
si in nocte cœlum uidentes: de meridianis solis ra-
dijs disceptent contra aquilas, solem ipsum irruer-
berato uisu intuentes. Hæc Anselmus ibidem:
Quæ si diligenter expēdantur: in Oecolampadium
recte dicta deprehenduntur, qui sublimitatem hu-
ius mysterij de Eucharistia, quoniam rōne non po-
tuit comprehendere, per incredulitatem & extre-

I. Cor. 8.

Esa. 7.

mam impietatem abnegat. ¶ **V**erū ut ab hac infi-
 delitate mentis excæcata ipse liberetur: remitten-
 dus est ad scholam theologiæ naturalis, siue libri
 creaturæ, de quo in præcedente lib. fecimus men-
 tionem. Siquidem autor operis illius, in titu. 209.
 plane ostendit multiplici ratione, habendam esse fi-
 dem dei uerbis indubitam, sine efflagitatione ra-
 tionis aut probationis, sed dūtaxat: quoniam ipse
 dixit. ita rem ipsam proponens. Quoniam iam de-
 claratum est, q̄ deo debetur honor in summo: &
 homo debet deo summum honorem, & quia cre-
 dere alicui & uerbis eius, est dare illi honorem: q̄
 reputatur uerax. sicut qui non credit alicui & uer-
 bis eius: reputat eum mendacem, uel uelle menti-
 ri uel posse mentiri. Et ideo cum honor sit, credere
 alicui & uerbis eius: sequitur q̄ homo debet cre-
 dere deo. imo debet ei primo & per se, sine alio te-
 stimonio, sine aliqua probatione: pure & simplici-
 ter suo simplici uerbo, solum quia ipse dixit uel di-
 ci fecit, credere. Et per consequens debet hō crede-
 re: quicquid deus dicit. ita q̄ tota causa, tota radix,
 totum fundamentū credendi uerbis dei: debet esse
 quia ipse dicit. Et talē honorē tenetur & debet hō
 deo & uerbis eius. s. credere omnia uerba dei, quia
 ipse dicit: Aliter sequeretur q̄ ipse faceret deo ma-
 ximum uituperiū contra suū honorē: quia reputa-
 ret eum mendacē uel uelle mentiri, uel fallere, uel
 posse falli. Si. n. non uolo credere uerbis dei pro-
 pterea quia ipse dicit, sed quæro aliam probatio-
 nem & aliud testimonium: tunc magis credo ali-
 cui alteri q̄ deo, & reputo aliquid aliud magis ue-
 rum q̄ deum: Et si credo deo & uerbis eius, eo q̄
 mihi uidetur & propter meam rōnem: tūc magis
 credo mihi metipsi q̄ deo, & reputo me magis ue-

Cap. 17

Autor the-
 ologiæ na-
 turalis.

Verbis dei
 simpliciter
 eē creden-
 dū sine ali-
 qua proba-
 tione.

DE SACRAMENTO

racem q̄ deum. Et sic facio deo maximum uituperium & contra suum honorem, & pono me supra deum: quia primo credo mihi metipſi & rōni meæ & ſenſui meo plus q̄ Deo. Sic ergo honor diuinus probat modum & formam credēdi uerbis dei: ita q̄ ratio credēdi deo & tota cauſa & tota radix debet eſſe, q̄a deus dicit. ¶ Et iſte modus & iſta forma credēdi deo: debetur etiam illi, ratione excellentiſſimæ ſuæ maiestatis & autoritatis. Vnde magis creditur regi, q̄ alicui alteri de regno: & papæ, q̄ alicui alteri de eccleſia. Quæ ergo magis & maxime debet credi deo, ſuo ſimplici uerbo: q̄ eſt rex regum & dominus dominantium. Et quantam iniuriam & q̄ntum uituperium faceret aliquis ſubditus regi: ſi nō crederet uerbis eius. Quis eſſet aut ſus dicere regi: non credo uerbis ueſtris? Quid igitur: de deo debet eſſe? Item etiam ratione ſuæ infinite bonitatis & puriſſimæ, debet ei credi, ſimplici uerbo: & debet homo credere quicquid deus dicit. Quia datur fides & credulitas uerbis & dictis alicuius hominis: quia reputatur bonus. & quanto magis aliquis reputatur bonus: tãto magis creditur uerbis eius. Ergo cum deus ſit ſumme & infinite bonus: maxime debet credi uerbis & dictis eius, ſuo ſimplici uerbo, & quia ipſe dicit. Item etiam ratione ſuæ ueritatis infallibilis: quia eſt ſumme uerax, & ſumme ſapiens, qui non poteſt falli. Et ideo, debet ei credi ſimpliciter. Sic ergo ratione ſummi honoris qui deo debetur, & ratione ſumme maiestatis & potentiſſimæ autoritatis & dignitatis, & ſuæ infinite bonitatis, & rōne ſuæ ueritatis & ſapiētiae: debet ei credi & uerbis eius, primo & per ſe ſimpliciter, quia ipſe dicit. Hæc ibi. Quæ non aſpernetur Oecolampa, licet ſimplici &

6

Apoca. 19

verbis dei
ob multas
cās: firmiter
eſt credendum

istud non
impliciter
debetur
deum
et per se
simpliciter

rudi sermone sint contexta sine uerborū furco & le-
 nocinio. qm̄ solidam continent & piam doctrinā,
 quadrupliciq; ratione innitenti naturali mentis di-
 scramini atq; iudicio: demonstrant, uerbis dei pro-
 pter solam auctoritatem dicentis, esse credendum.
 Cū igitur dixerit plane Chrs: hoc est corpus meū
 & hic est sanguis meus, cur non habetur fides uer-
 bis eius firma & solida: sed quaruntur tergiversa-
 tiones & obtortæ uerborū illorū domini expositio-
 nē a uero eorū sensu procul alienæ? Captiuē itaq;
 Oecolampadius intellectum in obsequiū Christi:
 neq; abneget subesse miraculum uenerabili sacra-
 mento eucharistiæ: quis id sensus nō djudicet, nec
 humana ratio comprehendere queat. ¶ **C**aterum
 ad reliqua in præsentī obiectione proposita (ut eti-
 am dissoluatur) est progrediendum, inficiandūq;
 penitus: q̄ hæc quæ eucharistia celebrantur mira-
 cula, fidem non promoueant, sed infirmēt. cum
 ipsa nullo alio nitantur: q̄ si in sincera fidei fun-
 damento. Quanto enim illa ab experimento sensu-
 um sunt remotiora: tanto amplius ipsius fidei pro-
 mouent meritum pariter & profectum. eoque al-
 tius solida fides in pijs mentibus agit radices circa
 huiusmodi miracula. quo minus & sensus & ratio
 naturalis illa potest percipere. Neq; eadem miracu-
 la conscientias reddunt attonitas aut torquent sua-
 pte natura: sed confortant potius, serenantque, &
 in magnam rapiunt diuinæ dulcedinis atque beni-
 gnitatis admirationem. Quod si qui scrupulis tor-
 quentur & attoniti hæsitant circa horum mysteri-
 orum ueritatem: id sola ipsorum sit culpa, & ob su-
 am in ijs quæ sunt fidei incredulitatem, titubatio-
 nemque & uacillationem infirmæ mentis ipso-
 rum. Quemadmodum Christi miracula, credentes

Mat. 26

7

Miracula
 eucharist.
 nec fidei
 nec cordi
 tranquillita-
 ti obesse

L 4

Matt. 12
Luc. 11

DE SACRAMENTO

excitabant alacrius ad fidē: scribas autē & pharisaeos cōfundebant. q̄ illis uisis stimulabantur zelo atq; inuidia, erūpebantq; in blasphemias: non q̄dem ex ipsa miraculoꝝ natura, sed propria Iudaeoꝝ malitia. Deniq; negandū est obiectanti, q̄ attentior illoꝝ miraculoꝝ consideratio: q̄empiam abducatur a dñicæ passionis memoria. Enimvero admiratio sublimitatis hoꝝ mysterioꝝ, & dominicæ passionis cōmemoratio: nequaq; repugnant ad inuicem aut alienæ extraneæq; sunt una ab altera considerationes. sed maxima uicinia atq; affinitate sibi cōiunctæ. & una alteram consequens. Nempe si quis intendat aīm in id miraculū, q̄ sub forma panis uerum Christi corpus continetur in eucharistia continuo adducitur & in hanc (adiutricem fide) animi considerationē, q̄ hoc ipsum Christi corpus in cruce pro nobis pependit, & in mortē est traditū. Cōsimiliter si qs acie mentis figit in id mirabile Dei opus, q̄ sub specie uini uerus Christi sanguis cōtinetur: statim subit eius aīm memoria dñicæ passionis, q̄q; idem re ipsa sanguis in illa pro nobis fuerit effusus. Non igitur una datæ duarū attentionum est alteri impedimento: sed ad eā directē promouet & dirigit. præstatq; miraculoꝝ in eucharistia, sincera fides & attentio: cōmodiorem uiam ad cōmemorationem dñicæ mortis. Hinc sacrosancta ecclesia: Christū hac supplicatoria uoce, uenerabunda cōpellat. Deus qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti.

¶ Apud Apostolos magno in precio fuisse miraculū præsentiae corporis Christi in eucharistia: neque illud aliquoꝝ signoꝝ argumentis debuisse comprobari. Ca. III.